

Til Retsudvalget

Juridisk Institut

Vedr. L 74 – Klagemulighed til Folketingets Ombudsmand over statens rettergangsfuldmægtige

Jeg tillader mig at skrive til Retsudvalget angående lovforslag L 74 om forslag til lov om ændring af retsplejeloven og lov om retsafgifter, der blandt andet vedrører statslige rettergangsfuldmægtige.

I medierne har jeg flere gange og herunder i dialog med to af udvalgets medlemmer gjort gældende, at der består et retssikkerhedsmæssigt problem i, at det ikke er muligt at klage over statsansatte rettergangsfuldmægtige til Folketingets Ombudsmand. Jeg uddyber i det følgende disse bemærkninger, og anbefaler, at Folketinget med et ændringsforslag til L 74 underlægger de nye rettergangsfuldmægtige Folketingets Ombudsmands virksomhed på samme måde som Kammeradvokaten før i tiden var underlagt denne virksomhed.

Nødvendigheden af ombudsmandens tilsyn med rettergangsfuldmægtige kan måske bedst illustreres med følgende eksempel:

11. december 2018

Hvis en borger i en almindelig klagesag har ret til aktindsigt i bestemte dokumenter efter forvaltningsloven vil et ministerium ofte skulle gennemgå et større antal sagsakter og udvælge de dokumenter, der skal udleveres til borgeren. Man må normalt her have tillid til, at embedsmanden finder alle de dokumenter borgeren har krav på. Men mener man ikke man har fået de dokumenter man har retskrav på efter forvaltningsloven, kan man bl.a. klage til ombudsmanden. Principielt set er dette en vigtig retssikkerhedsgaranti, men muligheden for at klage til ombudsmanden spiller ikke blot en principiel rolle. Alene det forhold, at Folketingets Ombudsmand efterfølgende kan føre kontrol med, at alt er gået rigtigt for sig (og at borgeren rent faktisk får udleveret de sagsakter borgeren har krav på) skærper uvægerligt ministeriets opmærksomhed på overholdelse af forvaltningsretlige regler og retsprincipper.

I civile retssager kan dommeren pålægge en offentlig myndighed at fremlægge dokumenter og beviser på en måde der minder om borgerens mulighed for at anmode om aktindsigt. For at retten kan nå frem til sandheden i en sag som f.eks. handler om ret til førtidspension eller krænkelse af menneskerettigheder har retten således mulighed for en meget omfattende "aktindsigt" i medfør af editionsreglerne. Statslige myndigheder kan både blive pålagt såkaldt partsedition og tredjemandsedition. Hvis de dokumenter eller de beviser som retten beder om er tilstrækkeligt vigtige for opklaringen af om myndigheden har begået erstatningspådragende handlinger, vil retten kunne pålægge en myndighed en næsten ubegrænset "aktindsigt" i medfør af editionsreglerne, jf. f.eks. U 1998.16 H. Når ministeriet skal ekspedere en editionsanmodning til brug for retssagen, og således f.eks. skal medvirke til at finde dokumenter i en sag hvor ministeriet er beskyldt for en menneskeretskrænkelse eller anden erstatningspådragende handling, er der som reglerne ser ud i dag ingen mulighed for at klage over sagsbehandlingen. Det er et problem, især fordi myndigheden rent faktisk bliver bedt om at undersøge sig selv. Det er ikke muligt at få foretaget en efterfølgende kontrol med, om ministeriets ansatte rent faktisk har gjort hvad der var muligt for at oplyse sagen, herunder f.eks. fremskaffe de beviser, som taler til borgerens fordel.

Eksemplet er blot et ud af mange eksempler på hvorfor det er meget vigtigt at indføre en retsgaranti om at kunne klage til Folketingets Ombudsmand over statens retssagsførelse.

Efter tidligere praksis var det muligt for Folketingets Ombudsmand at føre tilsyn med Kammeradvokatens virksomhed. Der foreligger således flere ældre ombudsmandsudtalelser hvor ombudsmanden undersøger Kammeradvokatens retssagsbehandling. Med ombudsmandsloven fra 1996 undtog man imidlertid Kammeradvokaten helt fra Folketingets Ombudsmands tilsyn, hvilket bl.a. kan begrundes i det forhold, at Kammeradvokaten jo som privat advokatfirma er underlagt Advokatnævnets tilsyn. Hvis en privat advokat på det offentliges vegne "undertrykker" et bevis, kan advokaten efter omstændighederne indbringes for Advokatnævnet. I 1996 førte staten ingen retssager af betydning som selvmøder og Folketinget tog ved udformningen af ombudsmandsloven ikke højde for den situation, at staten som det er tiltænkt med det nye lovforslag, selv vil skulle stå for retssagsbehandling i større omfang. Om den tidligere praksis for ombudsmandskontrol med Kammeradvokaten henviser jeg til min disputs, Det offentlige som procespart, 2017, side 312ff.

Ombudsmanden vil, som reglerne er i dag, konsekvent afvise at behandle en klage over statens rettergangsfuldmægtige med henvisning til ombudsmandslovens § 7, stk. 2, der undtager ombudsmandens virksomhed fra næsten alt, der har med retssagsførelse at gøre. Lovgiver vil dog uden at kompromittere domstolenes uafhængighed overfor ombudsmanden (og omvendt) kunne underlægge statens rettergangsfuldmægtige ombudsmandens virksomhed. Dette kan gøres ved at justere bestemmelsen i ombudsmandslovens § 7, stk. 2 i et ændringsforslag til L 74. I ændringsforslaget kan det nærmere bestemt fremgå, at ombudsmanden er kompetent til at føre tilsyn med statens civile retssagsførelse med undtagelse af den mundtlige hovedforhandling, hvor dommeren efter retsplejelovent fører umiddelbart tilsyn med retssagsførelsen i kraft af det såkaldte rettergangspoliti. Ombudsmanden vil herefter kunne føre tilsyn med statens rettergangsfuldmægtige under hele den lange forberedelsesfase og endvidere vil ombudsmanden kunne føre kontrol med de processuelle beslutninger der bliver truffet på administrativt plan, i de situationer hvor dommeren ikke har mulighed for at føre tilsyn. Herved vil statens retssagsførelse blive ligestillet med al anden form for myndighedsudøvelse i relation til tilsyn.

Hvis det ønskes uddyber jeg gerne ovenstående over for udvalget.

Med venlig hilsen

Frederik Waage

Frederik Waage
Lektor, dr.jur.
Forskningsleder
Juridisk Institut
Syddansk Universitet
Email: fwa@sam.sdu.dk
Tlf. 65503268/31377178